

‘Fouten zijn organisch, ze planten zich voort’

- Stamboomonderzoek naar de familie Suijs -

Hans Suijs

Ruim twintig jaar geleden was dit de titel van een lezing, die ik gaf over fouten in computerprogramma's. Omdat veel fouten, ondanks nauwkeurig testen, onontdekt bleven, veroorzaakten ze (gevolg-)fouten in andere programmatuur. Nu ik meer dan 27 jaar bezig ben met stamboomonderzoek naar het geslacht Suijs (of Suys), kan ik hetzelfde onderbouwd beweren over fouten bij het beschrijven van mijn familiegeschiedenis. Ondanks het nauwkeurig uitpluizen en vergelijken, slippen daar ook foutjes doorheen, foutjes die op hun beurt doorwerken in andere publicaties.

Schuttersstuk

De hobby genealogie begon met de ontdekking van een schilderstuk in het museum Catharina Gasthuis, kort nadat ons gezin in Gouda was komen wonen (1974). Het gaat hier over het bekende schuttersstuk van Ferdinand Bol dat in 1653 is opgeleverd

Ferdinand Bol (1653): Kolonel Govert Suijs en de vier kapiteins van de schutterij. Collectie: Museum het Catharina Gasthuis.

(opdracht in 1652) en een fraaie plaats in het Ruim van het museum heeft gekregen. Het schilderij wijkt op een aantal punten af van wat gebruikelijk is bij schuttersstukken. Zo staan er slechts zes personen op afgebeeld: kolonel Govert Suijs en de vier kapiteins van de schutterij, alsmede de provoost (zonder hoofddekse, tweede van rechts). Een tweede afwijking, die ik pas enkele jaren geleden ontdekte, was dat hier de kolonel niet in het centrum van het doek is weergegeven, zoals vandaag nog velen denken, maar aan de linkerkant van het schilderij.

In eerste instantie dacht ik ook dat de middelste figuur Govert Suijs was. De volgorde van de namen op de lijst van het schilderij gaf daar alle aanleiding toe. Van links naar rechts stond op deze lijst: Jan van Immerseel, Hendrick Herberts, Govert Suijs, Jan Herberts en Adriaen van Groenendijck. De toenmalige conservator vertelde mij dat de lijst om het schilderij vermoedelijk meer dan een eeuw geleden is vernieuwd. Het is maar de vraag of de volgorde van de namen correspondeert met die van de afgebeelde personen. Een andere reden om de middelste figuur als de belangrijkste te identificeren, was het feit dat hij in het midden van het schilderij stond, de 'duurste plek', terwijl de anderen zaten. Zijn afwezige, dromerige blik naar links doet echter afbreuk aan het imago van een leider.

Op grond van deze gegevens kwam ik tot de veronderstelling dat de kleurrijke, half omgedraaide figuur, net links van het midden, wel eens Govert Suijs zou kunnen wezen. Maar ook hier rezen al snel twijfels omdat Hendrick Herberts in die tijd bekend stond om zijn gewaagde kleding.¹ Op het schilderij is de halfomgedraaide figuur wel de meest uitbundig geklede persoon, zeker waar het de gekozen kleuren betreft. De vier andere personen dragen enigszins donkere kleding met gekleurde sjerpen. Ook deze hypothese verviel.

De volgende hypothese hield langer stand. De zittende figuur met passer in zijn rechterhand, die ook nog vaderlijk de hand van zijn linkerbuurman (voor ons de meeste rechtse persoon) vastpakt, is Govert Suijs. Kennelijk gaat deze persoon over de strategie en wil misschien overmatig drankgebruik bij een van zijn kapiteins voorkomen, zo was de veronderstelling. Schutters stonden er om bekend veel drank te gebruiken.

Pas in 1995 kwam ik in het bezit van een afdruk van een pentekening, die ook door Ferdinand Bol is gemaakt.² Hierop zou eveneens Govert Suijs zijn afgebeeld. Hij wilde namelijk ook een portret van zichzelf voor huiselijk gebruik. Een schuttersstuk werd gewoonlijk bij de andere schuttersstukken in de Doelen opgehangen.

Opvallend is de gelijkenis met de meest linkse figuur op het schilderij. Nog belangrijker is de rijk versierde leren bandelier, waar het zwaard aan hangt. Het zwaard wordt op dezelfde wijze vastgehouden en de zithouding is nagenoeg gelijk. Zowel op het schilderij als op de tekening komt de bandelier voor, terwijl de andere personen sjerpen dragen. De sjerpen zijn in de kleuren rood, wit, blauw en oranje. Dit waren de kleuren van de vier kwartieren van de stad. Ten slotte is op het schilderij boven het hoofd van deze persoon het familiewapen van Suijs geschilderd. Omdat dit deel van het schilderij vrij

Vermoedelijk Govert Suijs. Fotokopie van een artikel, met de volgende verwijzing: Amsterdam 1863 p. 27, nr. 33: 'Ferdinand Bol.

Een Mansportret. Z. krijt, O.l. inkt; orig. handt.'

donker is, viel dat pas later op. Een houten bord met hetzelfde wapen hangt boven de doorgang tegenover het schilderij.

De zekerheid is geschapen, weg zijn de hypothesen. Maar hoe kon dit gebeuren? Mogelijk heeft de opdrachtgever voor een nieuwe lijst in zijn opdracht het als volgt beschreven: 'Maak een nieuwe lijst voor het schilderij van kolonel Govert Suijs en de vier kapiteins van de schutterij te weten: Jan...'. Net als ik zal hij gedacht hebben dat de man in het midden Govert Suijs was en heeft hij vervolgens de anderen van links naar rechts aangegeven.

Tekening door K.F.O. James gemaakt van de middelste figuur van het doek.

De echte Suijs door James getekend en voorzien van de naam Jan van Immerseel.

De portretten van burgemeester James

Toen burgemeester K.F.O. James na 1954 potloodtekeningen van zijn voorgangers maakte, borduurde hij op deze fout voort en nam de middelste persoon als uitgangspunt. In feite vermenigvuldigde hij dus de fout.

Gelukkig moest hij ook een tekening maken van burgemeester Jan van Immerseel. Deze naam staat zoals we zagen ook op de lijst van het schilderij en wel helemaal links.

James zal wel nooit geweten hebben dat hij onder de naam van Jan van Immerseel in feite Govert Suijs tekende (de meest linkse figuur op het schilderij). Zo kwam er dus toch een tekening van Govert Suijs in de trappenhal van het stadhuis te hangen. Daar hangen overigens 29 getekende portretten. Allemaal voorgangers van burgemeester James, waarvan hij op de een of andere wijze een foto van een tekening, gravure of schilderij had kunnen bemachtigen. Ook maakte hij een zelfportret. Door zowel Suijs als van Immerseel onder een verkeerde naam af te beelden, heeft de fout zich dus niet alleen voortgeplant, maar ook vermenigvuldigd. Er hangen nu immers twee portretten met een verkeerde naam in het stadhuis.

Alle portretten van James zijn gebundeld in een boekwerkje dat in 1963 bij gelegenheid van zijn afscheid door de Oudheidkundige Kring Die Goude is samengesteld.³ Dit wetende, heb ik gepoogd deze Govert Suijs (ten onrechte betiteld als Jan van Immerseel) in dit boek op te zoeken. Tevergeefs, want hij ontbreekt.

In de inleiding staat dat James 29 portretten van zijn voorgangers en één van zichzelf heeft getekend. In het boekje staan evenwel 29 tekeningen. Bij het tellen en nakijken zal het magische priemgetal 29 wel de hoofdaandacht hebben gekregen en zo kwamen er 29 afbeeldingen in het boekje. In het trappenhuis van het stadhuis hangen vijf rijen van acht tekeningen. Eerst de 29 voorgangers van James, vervolgens James zelf en tenslotte

Glas 22. Detailopname van familiewapen Suijs.

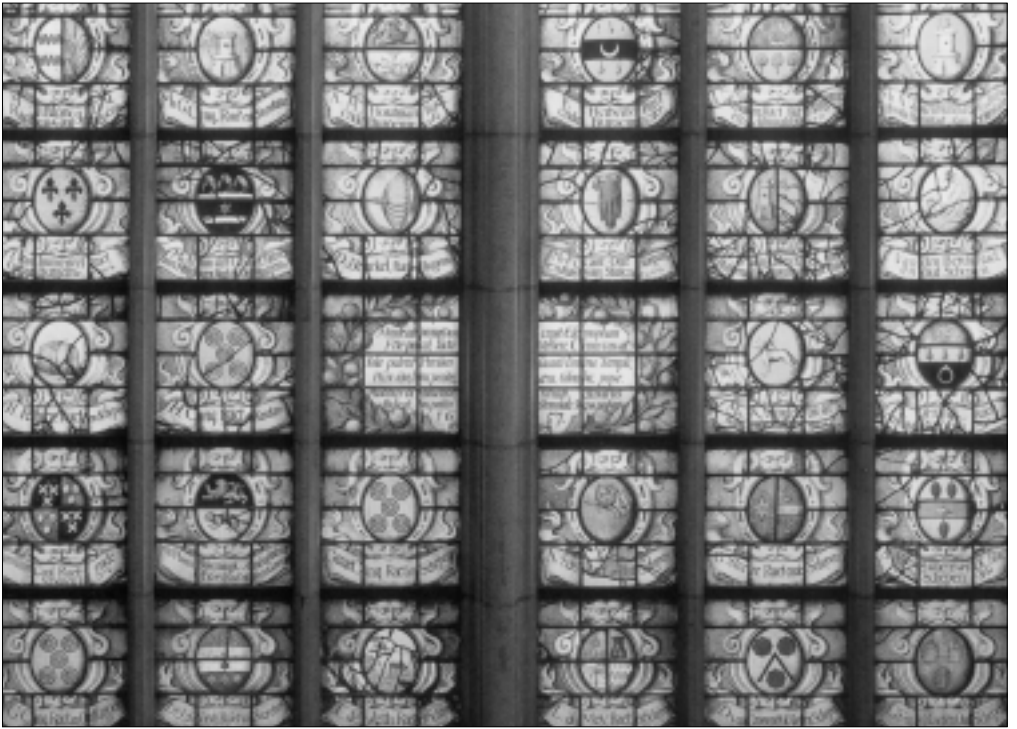
de door anderen getekende portretten van zijn opvolgers (in ongeveer dezelfde stijl). Tellen we van linksboven naar rechtsonder, dan komen we tot de ontdekking dat tekening dertien in het boek ontbreekt. Merkwaaardig is dit zeker!

De Tidinge

In de *Tidinge* van oktober 1999 schrijven J.M. Kooijman en H.C. Kooijman-Tibbles onder de titel 'Een belastingbetaler uit de achttiende eeuw' een artikel, waarin Govert Suijs veelvuldig voorkomt. Een van de bijgevoegde foto's geeft de door burgemeester James vervaardigde tekening weer. Zoals wij na lezing van het voorgaande weten, is dit niet de echte Govert Suijs. Maar er is nog iets anders mis. Bij de selectie van de foto heeft de redactie twee Goverts door elkaar gehaald. De eerste, de Govert van het schuttersstuk van 1653, is op 8 mei 1671 overleden. Zijn zoon Johan werd eveneens burgemeester en hij was de vader van de derde burgemeester die wederom de naam Govert Suijs kreeg. Kortom bij het verhaal over de kleinzoon is de tekening van de vermeende grootvader geplaatst.

Glas 22

Toen Willem van Oranje opdracht gaf tot het vervaardigen van Glas 22 voor de Sint-Janskerk, kon hij nog niet bevroeden dat hij nooit als schenker zou worden afgebeeld in het 'schenkersdeel' van het glas. Op het moment van de opdracht, die vermoedelijk

Glas 22. Rechtsonder het familiewapen Suijs.

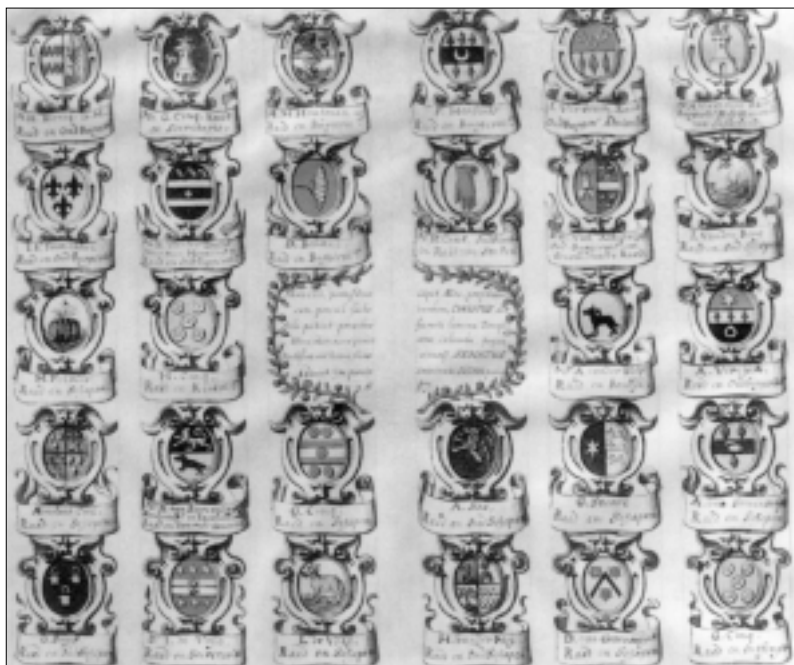
vóór 1562 is gegeven⁴ was hij waarschijnlijk nog niet zo lang gehuwd met Anna van Saksen (het huwelijk vond plaats 28 augustus 1561). In 1562 ging Wouter Crabeth, de broer van Dick Crabeth, naar Den Haag om Willem van Oranje (en mogelijk ook Anna?) te portretteren. Het ontwerp van de Tempelreiniging was toen al gereed en is vermoedelijk ook aan de prins voorgelegd en door hem goedgekeurd. In 1565 ontving Dirck Crabeth een eerste betaling en in 1570 de laatste. Het werk aan het raam heeft na 1565 een paar jaar stilgelegen. Of dit iets te maken heeft gehad met de vlucht van Willem van Oranje in 1567 of met zijn huwelijksproblemen is niet duidelijk. Het kan zijn dat Willem terugtrad als schenker, of geen geld meer had om het glas volledig te betalen, dan wel dat men het in Gouda raadzamer vond hem, als leider van de opstand, niet meer als schenker af te beelden. Hoe dan ook, het onderste deel van het raam werd dichtgemetseld.

In 1657 besloot de vroedschap van Gouda om deze schenkersrand open te breken en er de familiewapens van de vroedschap in af te beelden. Het familiewapen van Govert Suijs kreeg een plaats geheel linksonder in het Glas.

Echter, in *Het geheim van Gouda*⁵ staat op bladzijde 59 het familiewapen aan de rechterkant afgebeeld. In eerste instantie denk je dan dat de foto in spiegelbeeld is afgedrukt, maar die veronderstelling moet je snel verlaten als blijkt dat alle teksten goed leesbaar zijn. Bovendien staan de andere wapenafbeeldingen wel op hun goede plaats. Alleen de wapens van G. Suijs en G. Cinq zijn omgewisseld. Als met deze G. Cinq de vader van de stadsdokter Gijsbertus Cinq bedoeld is, dan is er wel een relatie tussen de twee personen. Op 2 augustus 1672 is Gijsbertus in het huwelijk getreden met Maria Suijs, de dochter van Govert. Dat de afgebeelde wapens van deze geparenteerde families in de catalogus zijn verwisseld, blijft in eerste instantie een raadsel.

In het archief van de Hervormde Gemeente Gouda⁶ vinden we enige details van de situatie in de zeventiende eeuw. Christoffel Pierson tekende in 1674 de schenkersrand van

Glas 22. Daarin is het wapen van Suijs links- onder weergegeven. Verder zoeken in het fotoarchief van het Fonds Goudse Glazen leverde een aantal aardige ontdekkingen op. Op alle oude foto's en dia's is het wapen van Suijs linksonder afgebeeld. Ook de meest recente foto's en dia's geven het wapen linksonder aan. Er is echter ook een serie dia's, die in het begin van de jaren tachtig door Piet Hartemink moet zijn gemaakt. Op één dia staan de wapens verwisseld, terwijl ze op alle andere dia's staan afgebeeld zoals ook Pierson ze al in 1674 weergaf.

Schenkersrand Glas 22, getekend door Christoffel Pierson in 1674. Linksonder het familiewapen Suijs.

Het vermoeden bestaat dat ten tijde van het aanbrengen van dubbel glas in de Sint-Jan bij het terughangen van de raamfragmenten een vergissing is begaan. Vervolgens deed de fotograaf zijn werk. Daarna ontdekte men de fout en werden de raamdelen weer op de juiste plaats teruggelaten. Tenslotte zijn er nog vele foto's genomen, maar in het toestel van Piet Hartemink zat er toen al een die in 2002 is uitgeleend aan het Catharina Gasthuis en nu fraai, maar fout, op bladzijde 59 van *Het geheim van Gouda* prijkt. Wie weet hoeveel mensen uit binnen- en buitenland dit plaatje weer inscannen (zoals ook ik heb gedaan voor dit artikel) en het verwerken in andere presentaties of verhalen.

Duizend jaar Gouda

In het boek *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis*⁷ ontdekte ik de naam Suijs in een omgeving die ik niet had verwacht. Op bladzijde 445 is een gravure afgebeeld, ondertekend met de naam M. Suijs: Sculp. Kennelijk heeft een M. Suijs deze tekening gegraveerd. Dit was volslagen nieuw voor mij. Wel kon ik zestien potentiële kandidaten qua leeftijd vinden, maar geen voldeed. Totdat ik bij een van de bijna-kandidaten (ze was te jong) een aantekening over haar geboortjaar aantrof. Het ging om een Margrieta Suijs, die in 1652 geboren zou zijn. Ze was een dochter van eerdergenoemde Govert Suijs. Zij huwde op 16 januari 1676 met Hendrik Bary. Op de gravure staat dat deze in 1658 is gemaakt. Het leek mij onmogelijk dat een zesjarige zo'n gravure kon maken. Toch lag er een aanknopingspunt. Immers Hendrik Bary staat op bladzijde 470 beschreven als 'een van de meer bekende graveurs van zijn tijd'. De aantekening die ik aantrof in het boek *Met goed fatsoen*⁸ gaf 27 november 1642 als doopdatum voor Margrieta. Nu begint het te kloppen. Een zestienjarige zou zo'n gravure wel kunnen maken. Misschien heeft zij wel les van Hendrik gehad, die tien jaar ouder was. Ontluikende liefde met het (graveer-) mes in de hand?

Hoe kon de datum fout zijn? Of is er sprake van meerdere Margrieta's? Zeker is dat er

Gravure door M. Suijs, 1658.

een Grietgen Suijs is genoteerd met als doopdatum 27 november 1642 en later een Margrieta Suijs met als doopdatum 7 juni 1652.

Daartussenin komen nog twee Grietgen's voor. Ook is er op 19 maart 1646 een dochter van Govert Suijs begraven. Hieruit heb ik indertijd de conclusie getrokken dat alle Grietgen's jong gestorven moeten zijn. Aangezien er vóór 1642 alleen maar zoons zijn geboren en de latere Grietgens pas na 1642 zijn geboren, heb ik aangenomen dat in 1646 de Grietgen van 1642 is overleden. Kennelijk is dit toch onjuist. Nu nog uitzoeken waarom.

Conclusie

Op grond van bovenstaande informatie kan de conclusie worden getrokken dat een foute of lichtzinnige conclusie volgende fouten uitlokt. Deze leiden dan weer tot andere foutieve interpretaties en dus nieuwe fouten. Kortom, een 'gaat heen en vermenigvuldigt u' is van toepassing. Ik hoop dat op grond van dit verhaal het schilderij van Ferdinand Bol, de tekeningen van burgemeester James en Glas 22 van Wouter Crabeth nu met andere ogen worden bekeken.

Noten

Hans Suijs is sinds 1 januari 1976 amateurgenealoog. Daarnaast is hij bestuurslid van de Historische Vereniging Die Goude en van het Fonds Goudse Glazen.

- 1 Aantekeningen uit gesprek met de conservator in november 1975.
- 2 Fotokopie van een artikel verkregen via medewerkster van Catharina Gasthuis. Daarin de volgende verwijzing: Amsterdam 1863, p. 27, nr. 33: 'Ferdinand Bol. Een Mansportret. Z. krijt; O.l. inkt; orig. handt.'
- 3 *Burgemeesters van Gouda* (Gouda 1963).
- 4 Zsuzsanna van Ruyven-Zeman, Xander van Eck en Henny van Dolder-de Wit, *Het geheim van Gouda. De cartons van de Goudse Glazen* (Zutphen 2002) 57 e.v.
- 5 *Ibidem*, 59.
- 6 Aanwezig in het Streekarchief Hollands Midden.
- 7 P.H.A.M. Abels, K. Goudriaan, N.D.B. Habermehl, J.H. Kompagnie (red.), *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis* (Hilversum 2002) 445.
- 8 J.J. de Jong, *Met goed fatsoen. De elite in een Hollandse stad, Gouda 1700-1780* (Amsterdam 1985) 373.